

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา

กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ อย่างรวดเร็วและตลอดเวลา มนุษย์ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสังคมจะต้องได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพและศักยภาพ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น การที่มนุษย์ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพทำให้สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างสมดุลและสามารถดำรงชีพอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีพัฒนาการที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา สังคม และเพียบพร้อมด้านคุณธรรมจริยธรรม (กรมสามัญศึกษา, 2542 : 1) การเปลี่ยนแปลงของสังคมส่งผลให้สถาบันการศึกษาซึ่งเป็นกลไกสำคัญของสังคมจะต้องจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้บรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้โดยจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังที่คณะกรรมการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 22 ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดการศึกษาที่ยึดถือว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ และมาตรา 24 (1) กำหนดให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542 : 9-10) เพราะฉะนั้นผู้ที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษาจะต้องจัดการศึกษาโดยยึดหลักการดังกล่าวเพื่อให้สมาชิกของสังคมเกิดการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามต่อไป

การศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นการศึกษาในระดับสูงที่มุ่งพัฒนาคนเพื่อเข้าสู่วิชาชีพต่างๆ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ รวมทั้งการมุ่งเน้นที่จะพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้น อันเป็นการเพิ่มพูนขีดความสามารถทางวิชาการระดับสูงในสาขาวิชาต่างๆ เพื่อเป็นเครื่องมือและฐานกำลังอำนาจทางความรู้ความคิดและเทคโนโลยีระดับสูงให้กับประเทศต่อไป การที่สังคมโลกมีการแข่งขันกันทุกๆ ด้านในปัจจุบัน ทำให้สถาบันอุดมศึกษาซึ่งมีบทบาทชี้นำสังคมมาโดยตลอดจะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทไปสู่ความเป็นสถาบันที่มีความทันสมัย (Modernization) เป็นศูนย์รวมแห่งความรู้ บุคลากร และเทคโนโลยีที่ทันสมัย (สุธรรม อารีกุล, 2541 : 39-40) และเพื่อให้การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาสอดคล้องกับความต้องการของมวลชน จึงต้องจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้ตั้งเป้าหมายการเรียนและสามารถที่จะสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง (วสันต์ อดิศักดิ์, 2545 : 5) แต่ปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนใน

ระดับอุดมศึกษามักจะอยู่ในรูปแบบการสอนด้วยวิธีการบอกเล่า (Learning by being told) ซึ่งวิธีการสอนแบบนี้ไม่เกิดประโยชน์เต็มที่กับผู้เรียนเพราะมีปัญหาซึ่งเกิดจากผู้สอนผู้เรียน และกระบวนการเรียนการสอน ปัญหาที่เกิดจากผู้สอน คือ ผู้สอนในระดับอุดมศึกษามีงานที่รับผิดชอบหลายอย่าง เช่น งานสอน งานวิจัย งานเผยแพร่ความรู้ เป็นต้น ทำให้ผู้สอนไม่สามารถทุ่มเทเวลาให้กับการสอนนักศึกษาได้อย่างเต็มที่ ผู้สอนบางคนขาดทักษะและความรู้ด้านศาสตร์ทางการสอน ขาดทักษะในการใช้สื่อการสอน ขาดทักษะการวัดผลที่เที่ยงตรงสอดคล้องกับวงจรการเรียนการสอน การเตรียมการสอนไม่เหมาะสมกับระดับของผู้เรียน เวลา และความยากง่ายของเนื้อหาที่จะสอน และมีปัญหาในการสื่อสารกับผู้เรียน เช่น พูดเร็ว พูดสับสน ส่วนปัญหาที่เกิดจากผู้เรียนคือในแต่ละห้องเรียนมีผู้เรียนจำนวนมากเกินไป ผู้เรียนแต่ละคนมีพื้นความรู้ไม่เท่ากัน บางคนไม่สนใจหรือเบื่อหน่ายต่อการเรียน ไม่มีความพร้อมในการเรียน นอกจากนี้ผู้เรียนยังไม่รู้จักวิธีเรียนและเมื่อผู้เรียนเกิดปัญหามักจะไม่กล้าซักถามผู้สอน (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2544 : 53-61) และปัญหาในกระบวนการเรียนการสอน เช่น การสอนด้วยวิธีการบรรยายเพียงอย่างเดียว นั้น ผู้เรียนจะไม่เข้าใจเนื้อหาอย่างแท้จริงและไม่สามารถสร้างความหมายตามความคิดของผู้เรียนเองได้ (Conceptualize) หรือการเชิญวิทยากรมาบรรยายเพิ่มเติมและสรุปประเด็นจะทำให้เกิดปัญหาการสอนไม่ทันตามหัวข้อที่ตั้งไว้ (ถนอมพร เลาหจรัสแสง, 2544) แนวทางหนึ่งที่จะแก้ปัญหาที่กล่าวถึงข้างต้นคือสถาบันอุดมศึกษาจะต้องน่านวัตกรรมเข้ามาสร้างสภาพแวดล้อมใหม่เพื่อการเรียนรู้ และช่วยเปิดโลกทัศน์ความรู้ของผู้เรียนให้กว้างกว่าการเรียนโดยการฟังการบรรยายในห้องเรียน

ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology : IT) มีบทบาทในการจัดการศึกษาเป็นอย่างมาก ทำให้การเรียนมิได้เกิดขึ้นเฉพาะในห้องเรียนและอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้สอนเท่านั้นแต่ผู้เรียนสามารถที่จะเรียนได้จากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย เช่น เครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Bill Gates, 1995, อ้างถึงใน รุ่ง แก้วแดง, 2541: 15) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการศึกษาทำให้เกิดการกระจายโอกาสทางการศึกษาให้แก่ผู้เรียนที่อยู่ห่างไกล ผู้เรียนที่มีงานประจำ ช่วยลดความเหลื่อมล้ำของโอกาสทางการศึกษาซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญในการตอบสนองนโยบายการศึกษาที่เป็นการศึกษาเพื่อประชาชนทุกคน (Education for All) อันจะเป็นการสร้างความเท่าเทียมทางสังคม (Social Equity) (ไพรัช รัชชพยงค์ และ พิเชฐ ดุรงคเวโรจน์, 2541 : 16) การจัดการเรียนการสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตทำให้ครูเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนเป็นผู้สร้างความรู้, ผู้ดูแลจัดการกับระบบการเรียนรู้, ผู้ฝึกสอน, ผู้สร้างแรงจูงใจ, ผู้ชี้แนะ, ผู้อำนวยการความสะดวก และที่ปรึกษาโครงการ ส่วนผู้เรียนต้องเป็นผู้กำหนดการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self Directed Learning), ศึกษาด้วยตนเองจากสื่อ, ร่วมอภิปรายกับเพื่อนที่เรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และติดต่อกับผู้สอนผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2545 ; วสันต์ อดิศักดิ์, 2545 : 8 ; ถนอมพร เลาหจรัสแสง, 2544; รุ่ง แก้วแดง, 2541 : 109)

การนำเอาเนื้อหาสาระในการเรียนมาสร้างเป็นบทเรียนสำเร็จรูปนำเสนอผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตทำให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลหลากหลายรูปแบบ เช่น ข้อความ เสียง ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว ผู้เรียนสามารถควบคุมการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองทำให้ผู้เรียนที่มีความสามารถในการเรียนรู้แตกต่างกันไม่ต้องฝืนปรับความสามารถในการเรียนรู้ของตนเข้ากับผู้เรียนที่เรียนเร็วหรือช้ากว่า ผู้เรียนที่เรียนรู้ได้ช้าสามารถใช้เวลาเพิ่มเติมในการทำความเข้าใจบทเรียน ส่วนผู้เรียนที่รับรู้ข้อมูลได้ปกติสามารถเพิ่มศักยภาพในการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Independent Learning) จึงเป็นการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้การเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตช่วยลดความประหม่าของผู้เรียนในการซักถามสิ่งที่ตนไม่รู้ต่อหน้าผู้อื่น ลดความกลัวความผิดพลาดในการทดลอง (สมเกียรติ ตั้งวานิช, 2540 : 108 ; ไพรัช รัชชพงษ์ และ พิเชฐ ครุงควโรจน์, 2541 : 16) จากการวิจัยของจิราพร พวงสุวรรณ (2541 : บทคัดย่อ) พบว่านักศึกษาที่เรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มนักศึกษาที่เรียนจากการเรียนการสอนปกติ และ กนกวรรณ อินทร์ดี (2544, 76) ศึกษาพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีหลังจากที่เรียนด้วยเว็บไซต์เพื่อการศึกษาด้วยตนเองสูงกว่าก่อนการเรียน

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้นำอินเทอร์เน็ตมาให้บริการแก่อาจารย์และนักศึกษาเพื่อใช้ในการเรียนการสอนและการค้นคว้าหาข้อมูลในรูปแบบต่างๆ ซึ่งจากการวิจัยของยุมัยลา หล้าสุบ พบว่า นักศึกษามีการใช้งานอินเทอร์เน็ตในการติดต่อสื่อสารการศึกษาจากแหล่งข้อมูลทั้งภายในและภายนอกประเทศ สำหรับความต้องการการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์พบว่านักศึกษามีความต้องการในด้านวัสดุอุปกรณ์ ลักษณะการใช้งานบริการต่างๆ ในอินเทอร์เน็ต การติดต่อสื่อสารการศึกษา การค้นคว้าวิจัยทางการศึกษา การเรียนและการเสริมความรู้ทางด้านอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ นักศึกษามีความต้องการให้สถาบันส่งเสริมให้มีการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการศึกษาให้แพร่หลายมากขึ้น (ยุมัยลา หล้าสุบ, 2542:บทคัดย่อ)

วิทยุเป็นสื่อที่เสนอเนื้อหาที่รวดเร็วทันเหตุการณ์ สามารถเข้าถึงผู้ฟังได้ในทุกสถานที่ ก่อให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษา และเป็นสื่อที่สามารถนำไปใช้กับการศึกษาทางไกล ส่งเสริมให้เกิดการศึกษาต่อเนื่องและการศึกษาตลอดชีวิต (สมสิทธิ์ จิตสถาพร, 2534 : 4) จากการศึกษาพฤติกรรม ความสนใจ และความต้องการในการเปิดรับสื่อของคนตาบอดพบว่า สื่อมวลชนประเภทวิทยุเป็นสื่อที่ได้รับการยอมรับเป็นอย่างสูงจากคนตาบอด (ศศโสฬส จิตรวานิชกุล, 2542 : บทคัดย่อ) ส่วนแนวโน้มรูปแบบของรายการวิทยุโรงเรียนที่ใช้เป็นสื่อการสอนระดับประถมศึกษาพบว่าสื่อวิทยุเหมาะสมที่จะใช้กับโรงเรียนในท้องถิ่นทุรกันดารและโรงเรียนในส่วนภูมิภาค (เนตรนภิส ธรรมนันท์, 2537 : บทคัดย่อ) ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เห็นความสำคัญของสื่อประเภทวิทยุจึงกำหนดให้นักศึกษาระดับปริญญาตรี วิชาเอกเทคโนโลยีการศึกษาต้องเรียนวิชาการผลิตรายการวิทยุการศึกษา (Educational

Radio Programme Production) (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2544 : 57) เพื่อให้ศึกษานำ ความรู้ความเข้าใจด้านทฤษฎีวิวัฒนาการของวิทยุไปใช้ผลิตและพัฒนาเพื่อการเรียนการสอน ได้อย่าง มีประโยชน์ต่อระบบการศึกษา (วิชัย นภาพงศ์, 2544) และเนื่องจากเนื้อหาเกี่ยวกับประเภทของ รายการวิทยุ นั้นมีมากและมีความสำคัญที่ผู้เรียนจะต้องทำความเข้าใจเพราะเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่จะ นำไปสู่การผลิตรายการวิทยุ ผู้เรียนต้องใช้เวลาในการศึกษาเนื้อหาเหล่านั้น ซึ่งการใช้เวลาในห้อง เรียนเพียงอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอ ดังนั้นผู้เรียนจึงจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจเนื้อหาเหล่านั้น เพิ่มเติมด้วยตนเอง

จากปัญหาในการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา ความต้องการในการใช้อินเทอร์เน็ต ของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ และปัญหา ในการเรียนการสอนวิชา 263-301 การผลิตรายการวิทยุการศึกษา ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาบทเรียนบน เครือข่ายอินเทอร์เน็ตสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี เพื่อให้ได้บทเรียนที่มีประสิทธิภาพและ แนวทางในการพัฒนาบทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ช่วยก่อให้เกิดเป็นบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ สำหรับเนื้อหาที่ใช้ในการผลิตบทเรียนคือเรื่องประเภท รายการวิทยุ บทเรียนที่พัฒนาขึ้นนี้ใช้เป็นสื่อเสริมการเรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ รายการวิทยุประเภทต่างๆ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองจากบทเรียนหากเกิดปัญหาระหว่าง เรียนผู้เรียนสามารถติดต่อกับผู้สอนได้โดยผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ภายในบทเรียนประกอบด้วย การเสนอเนื้อหาไปตามลำดับและชัดเจน แบบฝึกหัดให้ผู้เรียนได้ฝึกการแก้ปัญหา การทดสอบเพื่อ วัดความรู้ของผู้เรียน การให้ผลย้อนกลับแก่ผู้เรียน การกำหนดทิศทางการเรียนที่แน่นอน ผู้เรียนจะ ได้รับความรู้ซึ่งอยู่ในรูปของคำอธิบาย ภาพประกอบ แบบฝึกหัด ตัวอย่างโครงสร้างรายการ ตัวอย่างการจัดรายการ เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อพัฒนาบทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เรื่องประเภทรายการวิทยุ สำหรับนักศึกษา ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

2. วัตถุประสงค์เฉพาะ

2.1 เพื่อพัฒนาบทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เรื่องประเภทรายการวิทยุ สำหรับ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ให้มีประสิทธิภาพไม่น้อยกว่าเกณฑ์ 80/80

2.2 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน จากบทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เรื่องประเภทรายการวิทยุ

สมมติฐานของการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่เรียนด้วยบทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เรื่อง ประเภทรายการวิทยุ หลังเรียนสูงกว่าก่อนการเรียน

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัยในครั้งนี้คือ

1. ด้านความรู้ ได้แนวทางในการผลิตบทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
2. ด้านการนำไปใช้ ได้บทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เรื่องประเภทรายการวิทยุ ที่มีประสิทธิภาพสำหรับการนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนในวิชา 263-301 การผลิตรายการวิทยุ การศึกษา สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี
3. ด้านการพัฒนา เป็นการพัฒนาการใช้บทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาวิชาเอกและวิชาโทเทคโนโลยีการศึกษา ปีการศึกษา 2545 ที่ยังไม่เคยลงทะเบียนเรียนวิชา 263-301 การผลิตรายการวิทยุการศึกษา จำนวน 176 คน

เนื้อหาของการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการพัฒนาบทเรียน เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา 263-301 การผลิตรายการวิทยุการศึกษา ตามหลักสูตรของภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งมีขอบข่ายของวิชาดังนี้ ทฤษฎีและพัฒนาการของการใช้วิทยุเพื่อการศึกษา การใช้อุปกรณ์ทางเทคนิคสำหรับวิทยุกระจายเสียง ประเภทของรายการวิทยุ การเขียนบทวิทยุและการผลิตรายการเน้นรายการเพื่อการศึกษาทั้งในและนอกระบบ โรงเรียนรวมถึงการใช้รายการวิทยุในการเรียนการสอน

สำหรับเนื้อหาที่นำมาใช้ในการพัฒนาบทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตคือเรื่องประเภทของรายการวิทยุ

นิยามศัพท์เฉพาะ

บทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หมายถึง บทเรียนสำเร็จรูปที่พัฒนาขึ้นโดยอาศัยคุณลักษณะและทรัพยากรของอินเทอร์เน็ตออกแบบเป็นบทเรียนในรูปแบบไฮเปอร์มีเดียที่นำเสนอข้อมูลในลักษณะข้อความ ภาพประกอบ และเสียง สำหรับในการวิจัยครั้งนี้บทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตหมายถึงบทเรียนเรื่องประเภทรายการวิทยุ

การเรียนการสอนผ่านเว็บ หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมทางการสอนและการเรียนที่ใช้เว็บเป็นฐาน (Web-based Instruction) ซึ่งผู้สอนและผู้เรียนสามารถติดต่อและปฏิสัมพันธ์กันผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ตามเงื่อนไขในข้อตกลงการเรียนร่วมกันของแต่ละรายวิชา

ประเภทรายการวิทยุ หมายถึง การจัดแบ่งประเภทรายการวิทยุกระจายเสียงโดยใช้หน้าที่ของสื่อมวลชน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้จัดแบ่งรายการวิทยุเป็น 3 ประเภท คือ รายการวิทยุกระจายเสียงประเภทมุ่งให้ข่าวสาร รายการวิทยุกระจายเสียงประเภทให้ความรู้หรือการศึกษา รายการวิทยุกระจายเสียงประเภทให้ความบันเทิง

นักศึกษาระดับปริญญาตรี หมายถึง นักศึกษาวิชาเอกและวิชาโทเทคโนโลยีการศึกษาศึกษาปีการศึกษา 2545 ที่ยังไม่เคยลงทะเบียนเรียนวิชา 263-301 การผลิตรายการวิทยุการศึกษา

ประสิทธิภาพของบทเรียน หมายถึง ความสามารถของบทเรียนในการสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ถึงระดับเกณฑ์ที่คาดหวังไว้ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ประสิทธิภาพของบทเรียนหมายถึงเกณฑ์ที่กำหนดในการหาประสิทธิภาพของบทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เรื่องประเภทรายการวิทยุ ซึ่งกำหนดไว้ไม่น้อยกว่า 80/80